

Селецький Андрій Васильович,
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ КІНЦЯ 80-Х РР. ХХ СТ. НА СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УКРАЇНІ

Реферат. У статті висвітлюється сутність інтеграційних процесів в освітньому середовищі країни в кінці 80-х рр. ХХ ст.

Проаналізовано перебіг розвитку, досвід та уроки спроби об'єднання системи професійно-технічної освіти з іншими освітніми ланками.

Встановлено наслідки інтеграційних освітніх впливів другої половини 80-х рр. ХХ ст. на подальше функціонування та життєдіяльність професійно-технічної освіти з огляду на сучасні потреби трансформації галузі підготовки кваліфікованих робітників України та інтеграції цієї ланки освіти і навчання до світового освітнього простору.

Доведено, що інтеграція професійно-технічної та народної освіти під егідою новоствореного Міністерства народної освіти УРСР являла собою спробу залучення освітньої галузі до низки соціально-економічних реформ у СРСР, які під гаслами «перебудови», «прискорення соціально-економічного розвитку країни», «демократизації та гласності» мали на меті припинити стагнацію радянського суспільства.

Визначено, що інтеграція різних ланок освіти завершилася, в основному, об'єднанням органів управління системами.

Досліджено зміни у системоутворюючих ознаках системи професійно-технічної освіти до і після її інтеграції з системою народної освіти.

Проаналізовано регресивні і прогресивні ознаки в змісті, будові та організації нової вертикалі управління системою професійно-технічної освіти, а також характер спричинених ними змін умов функціонування, динаміки розвитку та подальших перспектив об'єктів управлінського впливу.

Встановлено сутність прорахунків, помилок та набутих у результаті перетворень негативних тенденцій у здійсненні професійної підготовки кваліфікованих робітників та зроблено висновок про те, що вони значно гальмували справу адаптації професійно-технічної освіти до нових соціально-економічних умов життя країни.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, система підготовки кваліфікованих робітників, професійно-технічні навчальні заклади, управління системою підготовки робітничих кадрів, перебудова галузі освіти.

Вступ. Початок другої половини 80-х рр. на теренах України як територіальної складової тодішнього СРСР знаменувався проголошенням так званої перебудови. Частина партійно-радянського керівництва країни на чолі з ініціатором цієї всеохоплюючої кампанії генеральним секретарем ЦК КПРС М.С. Горбачовим, не змінюючи економічної моделі влади та політичної

надбудови, шляхом запровадження низки реформ планувала припинити стагнацію радянського суспільства, подолати кризу соціалізму, яка на той час набула системних та незворотних ознак й здійснити прорив в економіці і суспільному житті під гаслом прискорення соціально-економічного розвитку держави.

Коли застосовані адміністративні важелі виявилися неспроможними у вирішенні намічених завдань, команда реформаторів вдалася до запровадження широкомасштабного реформування системи управління економікою країни. Протягом 1987-1989 рр. до епіцентру реформ також потрапила низка гуманітарних інститутів держави, серед яких поруч із ідеологічною сферою не могла не опинитись й освітня галузь.

Однак спрощене сприйняття світових інтеграційних процесів у освіті збоку тодішнього керівництва країною призвело до механічного об'єднання управлінської вертикалі різних за своєю специфікою та цілями галузей освіти з втратою ними певних позитивних надбань, потенціалу розвитку і навіть окремих системоутворюючих ознак.

«Удосконалення соціалізму» в галузі освіти, яке, крім іншого, передбачало інтеграцію професійно-технічної та народної освіти, у практичному виконанні звелось до об'єднання органів управління ними, а не власне означених систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичний проміжок часу кінця 80-х рр. ХХ ст., а також процеси і явища, які відбувалися в середині різних ланок освіти на теренах колишнього СРСР, не залишилися поза увагою дослідників. Певне місце серед наукової проблематики цього періоду знайшов розгляд історії, досвіду та уроків функціонування і життєдіяльності системи професійно-технічної освіти в Україні.

Базові засади здійснення професійної підготовки робітничих кадрів розроблялися в працях С. Батишева, В. Болотова, О. Веселова, В. Головінова, Т. Ломакіної; перебіг подій і характерні риси цього етапу розвитку системи було висвітлено у дослідженнях О. Аніщенко, В. Гайдукевич, В. Зайчука,

Н. Іванцової, А. Каплун, О. Коханка, І. Лікарчука, О. Падун, Ю. Поліщука, О. Щербак; філософські, соціально-економічні і педагогічні проблеми пошуку шляхів реформування галузі професійної освіти і навчання дістали відображення у творчому доробку І. Гавриша, Т. Десятова, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Ткаченка.

Зважаючи на сучасні трансформаційні потреби професійної підготовки робітників, а також недоліки історико-педагогічного розгляду проблеми певний науково-практичний інтерес можуть становити уроки і висновки впливу інтеграційних процесів в освіті на функціонування її професійно-технічної ланки від утворення об'єднаного Міністерства народної освіти УРСР у 1988 р. до набуття державної незалежності України.

Мета статті. Запропоновано спробу аналізу наслідків впливу інтеграційних процесів в освіті кінця 80-х рр. ХХ ст. на систему підготовки кваліфікованих робітників у контексті сучасних трансформаційних потреб професійно-технічної освіти України.

Виклад основного матеріалу. Початок процесу інтеграції освітніх ланок було покладено після обговорення питання про стан справ у освіті на лютневому (1988 р.) пленумі ЦК КПРС [1], а висновки щодо подальшої долі галузі закріплено у постанові Ради Міністрів СРСР «Про організацію та структуру управління народною освітою в країні» [2].

За цією постановою єдиним органом управління системою освіти в країні був визначений Державний комітет СРСР з народної освіти на базі об'єднаних Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР, Міністерства освіти СРСР і Державного Комітету СРСР з професійно-технічної освіти.

На новостворений Комітет покладалося завдання: розробки стратегії і проведення єдиної державної політики в галузі освіти, прогнозування її розвитку, створення в країні системи безперервної освіти, демократизації народної освіти, реалізації кадрової політики партії та уряду у сфері народної освіти, систематичного оновлення змісту навчання, формування і реалізації концепції загальної середньої освіти; забезпечення високої якості професійної

підготовки, ефективного використання наукового потенціалу, державної оцінки якості результатів та ін.

Постановою також передбачалося створення союзно-республіканських міністерств народної освіти. Відповідно до тогочасної ієрархії прийняття державних рішень, Верховна Рада УРСР утворила союзно-республіканське Міністерство народної освіти Української РСР з одночасною ліквідацією Міністерства освіти та Державного Комітету з професійно-технічної освіти [3], а Рада Міністрів УРСР своєю постановою № 194 від 22.07.1998 р. «Про організацію і структуру управління загальноосвітньою і професійно-технічною школою в УРСР» [4, с. 310] визначила основні завдання і структуру управління загальноосвітньої і професійно-технічної школи в УРСР.

Попри офіційні аргументи на користь цього рішення, сформульовані у вигляді традиційних докорів на адресу профтехосвіти у недостатній якості підготовки майбутніх робітників, дефіциті їхньої класності, відставанні цієї галузі освіти від розвитку виробництва тощо [2, с. 2], між іншим, доречними у переліку негараздів системи, що їх фіксували директивні документи найвищих партійних органів, головних причин злиття управління різними освітніми ланками було дві.

Одна з них впливала із поглядів тогочасної педагогічної теорії про вертикальний вимір процесу безперервного навчання та відчутну потребу у єдиному органі управління всіма ланками освіти як дієвому засобі забезпечення її безперервного і послідовного характеру.

Інша знаходилася у площині тогочасної політичної кон'юнктури і була пов'язана із обов'язковими заходами реагування галузі на «перебудовні процеси» в суспільстві, пошуками формату участі освіти у «роботі по-новому».

Місцем збігу цих вагомих на той час обставин, на нашу думку, як раз і стало рішення про об'єднання окремих ланок управління освітньою сферою та створення єдиного керуючого органу у вигляді Державного комітету СРСР з народної освіти та відповідних управлінських структур на регіональному і місцевому рівнях.

Становлення новоствореного органу управління системою освіти в Україні відбувалося з недостатнім урахуванням інтересів, потреб і традицій, що склались на цей час у галузі підготовки робітничих кадрів. Воно полягало, насамперед, у значному скороченні відповідних структурних підрозділів міністерства та працівників, відповідальних за розв'язання проблем управління професійно-технічною освітою. Це, у свою чергу, призвело до втрати з поля зору управлінського впливу багатьох важливих напрямів життєдіяльності системи, зокрема, питань загальноосвітньої підготовки, житлово-побутового забезпечення учнів, організації виховної роботи тощо. Причому призупинення видання нормативної та розпорядчої документації з означених питань супроводжувалося відміною діючих нормативних документів, раніше виданих Держкомітетом УРСР з професійно-технічної освіти.

Наступною негативною проблемою стало скорочення досвідчених фахових кадрів і передача важливих функціональних обов'язків з управління системою професійної підготовки молододосвідченим працівникам.

Такий стан речей багато в чому зумовив прийняття Міністерством народної освіти України цілого ряду необґрунтованих, або навіть шкідливих рішень, які свідчили про появу стійких негативних тенденцій у його діяльності.

Мова йде, насамперед, про стимулювання Міннаросвіти України хибної для професійної підготовки робітників практики передачі професійно-технічних училищ у підпорядкування загальносоюзних міністерств та Держагропрому УРСР, що здійснювалася всупереч реальній економічній ситуації і спричиняла погіршення професійної підготовки молоді. Так, станом на 1.01.1989 р. з підпорядкування Міністерства народної освіти України було передано до Держагропрому УРСР 319 професійно-технічних училищ, а у підпорядкування загальносоюзних міністерств та відомств – 34 заклади [5, арк. 101].

Також не додавало галузі уповільнення нормативного забезпечення діяльності закладів системи професійно-технічної освіти, значна частина якого практично припинила оновлюватися або ж взагалі була відмінена, що значно

гальмувало процес адаптації системи підготовки робітничих кадрів до нових умов господарювання.

Залишав бажати на краще рівень аналітичної діяльності управлінських підрозділів Міністерства народної освіти, які переймалися проблемами професійної підготовки кадрів. Аналіз документів цього періоду свідчить про спрощення оцінок, відсутність конкретики у постановці завдань, захоплення тиражуванням окремих здобутків закладів замість кропіткого аналізу та наукового прогнозування перспектив розвитку галузі.

Таким чином, всупереч задекларованої на весь світ нової державної стратегії економічних перетворень, спрямованої на «пришвидшення просування соціалістичним шляхом», реформаторам бракувало дійсного розуміння значущості справи підготовки кваліфікованих робітників для промисловості і сільськогосподарського сектору країни, від ефективного здійснення яких багато в чому залежали динаміка просування і самий очікуваний результат феномену «перебудови». Ці та інші факти могли свідчити лише про те, що контекст економічних перетворень не передбачав подолання екстенсивного типу розвитку економіки, базованого на низькому рівні продуктивності праці, відносно стабільне функціонування якого, у свою чергу, залежало від продукування зростаючої кількості виробників невисокої кваліфікації.

Інтеграційні процеси відбувалися і на регіональному рівні управління системою підготовки робітничих кадрів. У серпні 1988 р. на виконання постанови Ради Міністрів УРСР «Про організаційну структуру управління загальною середньою і професійно-технічною освітою в УРСР» було прийнято наказ Міністерства народної освіти УРСР «Про ліквідацію обласних, Київського міського управлінь професійно-технічної освіти» [6, арк. 6-7]. Відповідно до цього наказу органи управління закладами професійно-технічної освіти у регіонах було ліквідовано, а їх функції передані обласним та Київському міському управлінням народної освіти. Замість невеликих, але виключно фахових управлінських структур, були створені відділи в органах

управління освітою обласного рівня, однак зміст і якість їхньої управлінської діяльності не дорівнювали колишнім.

Цей процес позначився втратою значної кількості кваліфікованих управлінських кадрів середньої ланки, непоодинокими фактами передачі функцій управління професійно-технічними навчальними закладами відділам обласних органів освіти, що не мали належного досвіду здійснення управління училищами.

Пошук демократичних шляхів і методів управління, що було однією із вимог процесу «оновлення» суспільства, у поєднанні з відсутністю нових нормативних документів, спричинив появу невизначеності у змісті управлінської діяльності та девальвацію контрольної функції на рівні середньої ланки.

Найбільших змін у процесі інтеграції зазнав зміст управлінської діяльності на рівні закладів освіти. Найбільш характерною рисою таких новацій стало значне розширення прав директорів навчальних закладів, які готували кваліфікованих робітників. Так, за наказом Держкомітету СРСР з народної освіти від 25.01.1989 р. «Про додаткові права керівників професійно-технічних закладів» [7] директорам училищ делегувався ряд управлінських повноважень, які раніше були прерогативою виключно середньої та вищої ланок управління.

До переліку додаткових управлінських прав директора було включено наступні: затвердження штатних розписів навчальних закладів у межах встановлених фондів заробітної плати, керуючись при цьому нормативами, що розроблялися вищими органами управління профтехосвітою; внесення в межах встановленого фонду заробітної плати змін до штатних розписів навчальних закладів, але у випадках, коли умови та обсяги роботи не потребували введення нових посад; проведення оплати праці інженерно-педагогічних працівників та обслуговуючого персоналу, зайнятих випуском продукції, що реалізується, за встановленими договірними розцінками; виплата учням, зайнятим випуском продукції чи за виконані роботи, ста відсотків зароблених сум; запровадження окремим працівникам училищ надбавки до заробітної плати за високі

показники в роботі.

З 1990 р. директорам професійно-технічних училищ було надано повноваження розробляти навчальні плани та програми на місцях, але з обов'язковим погодженням цих документів у відповідних органах управління регіонального та республіканського рівнів [8, с. 43].

Нова державна політика, маючи на меті «вдосконалення соціалізму», передбачала демократизацію і гласність радянського суспільства. Серед стратегічного інструментарію забезпечення цих напрямів «перебудови» чільне місце займало завдання підвищення ролі громадських органів і організацій, трудових колективів і окремих громадян в управлінні різними ділянками соціально-економічного життя.

Щодо сфери професійно-технічної освіти, то матеріали лютневого (1988 р.) пленуму ЦК КПРС безпосередньо націлювали галузь на «...широке розгортання учнівського самоуправління, створення у ПТУ Рад навчальних закладів...» [1, с. 37]. На виконання цієї настанови ради професійно-технічних навчальних закладів намагалися брати участь у вирішенні деяких питань навчально-виховної, методичної та фінансово-господарської роботи, здійснювати громадський контроль за діяльністю закладу освіти, однак, такий досвід через відсутність належного нормативного забезпечення не набув масового поширення.

Слід також зазначити, що існуюча практика використання освіти і виховання підростаючого покоління як ідеологічного інструменту у сфері політичних перетворень суспільства у другій половині 80-х рр. призводила до скоєння кон'юнктурних помилок, спричиняла певні штучно створені незручності і недоліки в роботі, започаткувавши багато такого, що працювало не на користь професійно-технічній освіті, негативним чином позначилося на її подальшій долі.

Наприклад, наслідками залучення професійно-технічної освіти як об'єкту проголошеного процесу на інтенсифікацію стало прискорене та невиправдане розширення мережі СПТУ, переповнення навчальних груп, стрімке та за будь-

яку ціну забезпечення показників, що значною мірою гальмувало вдосконалення життєдіяльності галузі, починаючи від зростання організаційних проблем та негараздів і закінчуючи погіршенням якості навчально-виховного процесу. Так, на кінець 80-х рр. мережа ПТНЗ всіх типів зросла з 1091 до 1246 закладів [9, с. 159].

Спрямування профшколи на інтенсивний підхід до виконання своєї соціальної ролі також призводило до втрати якісних показників, поверхового ставлення у вирішенні проблем організації змістовного дозвілля молоді, задоволення її житлово-побутових та культурних потреб [10, с. 105-106].

Додатковим аргументом на користь такого твердження став факт вкрай низької спроможності системи професійно-технічної освіти до швидкого входження у середовище конкурентних економічних відносин, ефективного функціонування в умовах виникнення ринку праці, осягнення вимог високотехнологічного виробництва та загальносвітової тенденції інноваційного розвитку після розпаду СРСР та набуття Україною незалежності.

Опираючись на запропоновану В. Співаком характеристику системоутворюючих ознак галузі [11, с. 5], відомий дослідник проблем професійно-технічної освіти України І. Лікарчук стверджував про втрату системою професійної підготовки робітників після об'єднання таких інтегративних ознак, як упорядкованість, авторегенеративність, централізація, іманентність та гомогенність, але без позбавлення нею загальної характеристики як педагогічної системи з виробничими функціями [4, с. 319-320].

Підтвердженням цієї думки є те, що й після об'єднання система залишилася: гнучкою стосовно впорядкованості і перейшла з категорії впорядкованих у категорію частково неупорядкованих; керованою, втративши самостійні регіональні та республіканські органи управління; перетворилася із максимально централізованої у майже не централізовану; довела свою відкритість (незавершеність) у розумінні допуску входженні до свого складу нових підсистем – навчально-виробничих об'єднань, комплексів, асоціацій, без втрати основних складових переліку системних властивостей; була

комунікативною, тобто існувала у складній системі комунікацій із оточуючим середовищем у вигляді ієрархії; залишалася елементарно автономною, завдяки чому кожен її елемент був здатний певною мірою виконувати функції, властиві всій системі.

Розглядаючи будову та функціонування професійно-технічної освіти як педагогічної системи, що зазнала змін наприкінці 80-х рр. в результаті дії інтеграційних процесів в освіті України, слід визначити і таке.

Стосовно мети системи з точки зору бажаного майбутнього стану, на нашу думку, можна стверджувати про посилення розбіжностей між об'єктивною та суб'єктивною цілями, тобто майбутнім станом і суб'єктивним виміром бажаного результату. Адже система прагнула покращити результати своєї діяльності, тобто змінити на краще якість підготовки робітників в умовах екстенсивного типу розвитку економіки та незмінних потреб підприємств у великій кількості недостатньо підготовлених робітників. До того слід додати, що вимоги випереджувального підходу до справи підготовки, а також наукове прогнозування якісних показників цієї роботи залишалися у площині політичних декларацій. Вживаючи крапкові заходи, потрібно було не загубити масштаб проблеми в цілому, бачити головну мету, заради якої реформа запроваджувалася.

Аналізуючи властивості нового стану системи, пов'язані з цілями і функціями власної життєдіяльності, на нашу думку, варто підкреслити її синергетичність (єдиноспрямованість / цілеспрямованість дій компонентів посилює ефективність її функціонування); емерджентність (цілі/функції компонентів системи не завжди збігаються з цілями/функціями системи); цілеспрямованість (діяльність системи підпорядкована певній цілі); альтернативність шляхів функціонування та розвитку (у нашому випадку залишалася у якості нереалізованої можливості); робастність (здатність системи зберігати часткову працездатність/ефективність при відмові її окремих елементів); структурну ієрархічність та цілісність.

На противагу твердження І. Лікарчука про втрату профтехосвітою в ході

об'єднання управлінських ланок такої системоутворюючої ознаки як гомогенність [4, с. 319] (однорідність за складом, властивостями, походженням; те, що не виявляє суттєвих відмінностей) наполягаємо на збереженні цієї системної характеристики після завершення інтеграційних процесів.

Таким чином, з огляду на оновлений стан системи, вона може бути визначена як відносно врівноважена, стійка та здатна до еволюційного розвитку. Але така, що має недостатні адаптаційні властивості, беручи до уваги наявне протиріччя між характером і рівнем зовнішніх викликів, вимогами нових соціально-економічних процесів в українському суспільстві і світі та архаїчним типом системи підготовки у поєднанні з недостатньо ефективним управлінням.

Наведений аналіз допомагає обґрунтувати висновок про те, що інтеграція систем професійно-технічної і народної освіти завершилася об'єднанням органів управління двома системами, не змінюючи їхньої сутності, але зумовила певні зміни у змісті та організації управління професійною підготовкою робітничих кадрів. Ці зміни мали як прогресивний, так і регресивний характер.

Серед прогресивних (але надто обмежених) змін слід виділити такі: певне послаблення центристських тенденцій в управлінні та всеохоплюючої уніфікації, яке виявилось, наприклад, у скороченні обсягів державного регулювання змісту підготовки; розширенні владних повноважень директорів закладів, але без забезпечення гарантій таких прав; залученні до управління органів громадського самоврядування, педагогічних колективів й учнів.

До регресивних змін варто віднести: послаблення якості управління через ліквідацію центральної та регіональної ланок; погіршення кадрового потенціалу галузі внаслідок втрати значної кількості фахівців та ліквідації системної навчально-методичної роботи з інженерно-педагогічним складом на місцях; уповільнення нормативно-правового забезпечення діяльності освітніх закладів з одночасним посиленням контрольних функцій; зміну державних пріоритетів в освіті та практичне закріплення галузі у якості другорядної

освітньої ланки; штучне гальмування застосування прогресивних форм господарювання, наприклад, госпрозрахунку, орендних відносин, виробничої діяльності на комерційній основі; поглиблення залишкового принципу фінансування, розподілу капітальних вкладень та матеріальних ресурсів; звуження глиби та переліку проблем, які перебували під управлінським впливом та посилення його формалізації; збереження бюрократичних адміністративно-натискних методів управління; використання можливостей управлінської вертикалі для посилення ідеологічного впливу на учнівську молодь.

Висновок. Таким чином, інтеграційні процеси в освіті наприкінці 80-х рр. завершилися об'єднанням системи управління освітніми галузями, а не самих систем; наслідки цього процесу мали як обмежено позитивні, так і негативні ознаки для управління професійно-технічною освітою.

Зростання регресивних ознак в управлінні системою професійно-технічної освіти спричинило певні втрати галузі та ускладнення умов її функціонування, яке позначилося у наступному: призупинилися процеси щодо удосконалення переліку робітничих професій у закладах освіти; тривало продукування вузьких фахівців для задоволення потреб військово-промислового та сільськогосподарського комплексів країни; загальноосвітній компонент професійної підготовки майбутніх робітників все більше дублював зміст навчання масової школи тощо.

Навчальні заклади, які готували кваліфікованих робітників, отримали в обов'язок підготовку і влаштування учнівського контингенту, якому відмовляла загальноосвітня школа, втрачали привабливість для учнів та їх батьків, відчували труднощі з комплектуванням. Все це негативним чином відбивалося на репутації професійно-технічних училищ як меншовартісних та другорядних закладів освіти і виховання у суспільній свідомості того часу, сумні наслідки чого, на жаль, відчуються і понині.

З огляду на трансформаційні завдання освіти, перспективними напрямками досліджень означеної проблеми, на нашу думку, є подальша деталізація впливів

інтеграційних освітніх процесів, науковий аналіз досягнень і прорахунків реформаційних спроб в середині професійно-технічної галузі з метою врахування позитивного досвіду, засвоєння його уроків та запобігання помилок минулого.

Використана література

1. Материалы Пленума Центрального Комитета КПСС. 17-18 февраля 1988 г. – М. : Политиздат, 1988. – 76 с.
2. Об организации и структуре управления народным образованием в стране: Постановление Совета Министров СССР от 29 апреля 1988 г. – М., 1988. – 11 с.
3. Про утворення союзно-республіканського Міністерства народної освіти Української РСР : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 6 липня 1988 р. – К., 1988. – 1 с.
4. Лікарчук І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні: педагогічний аспект (1888–1998 роки): дис ... д-ра пед. наук : 13.00.04. / І. Л. Лікарчук. – К. : Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 1999. – 475 с.
5. ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. – 17. – Спр. 5.
6. ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. – 17. – Спр. 1.
7. О дополнительных правах руководителей профессионально-технических учебных заведений: Приказ Госкомитета СССР по народному образованию от 25 января 1989 г. // Бюллетень Государственного Комитета СССР по народному образованию. – Серия : профессионально-техническое образование. – 1988. – № 3. – с. 30–31.
8. Україна: Розвиток системи професійно-технічної освіти в період соціально-економічних реформ : Доповідь Національної Обсерваторії України Європейському Фонду Професійної освіти. – К., 1997. – 87 с.
9. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України: монографія / Н.Г. Ничкало. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 200 с.
10. Профтехосвіта України : ХХ століття [енциклопедичне видання] / за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Видавництво «АртЕк», 2004 – 876 с.
11. Спивак В. А. Факторно-целевой подход к организации управления профессиональным образованием / В. А. Спивак. – СПб. : Изд-во СПбУЭФ, 1992. – 123 с.

Селецкий Андрей Васильевич,

кандидат исторических наук, старший научный сотрудник,
заведующий отделом научной реферативной и аналитической информации в сфере
образования ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского

ВЛИЯНИЕ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ОБРАЗОВАНИИ КОНЦА 80-Х ГГ. ХХ В. НА СИСТЕМУ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ В УКРАИНЕ

Реферат. В статье освещается сущность интеграционных процессов в образовательной среде страны в конце 80-х гг. ХХ в.

Проанализированы ход развития, опыт и уроки попытки объединения системы профессионально-технического образования с другими образовательными звеньями. Установлены последствия интеграционных образовательных влияний второй половины 80-х

гг. XX в. на дальнейшее функционирование и жизнедеятельность профессионально-технического образования принимая во внимание современную потребность трансформации отрасли подготовки квалифицированных рабочих Украины и интеграции этого звена образования и обучения в мировое образовательное пространство. Доказано, что интеграция профессионально-технического и народного образования под эгидой вновь созданного Министерства народного образования УССР представляла собой попытку вовлечения образования в целый ряд социально-экономических реформ в СССР, которые под лозунгами «перестройки», «ускорения социально-экономического развития страны», «демократизации и гласности» имели целью остановить стагнацию советского общества.

Определено, что интеграция различных звеньев образования завершилась, в основном, объединением органов управления системами. Исследованы изменения в системообразующих признаках системы профессионально-технического образования до и после ее интеграции с системой народного образования. Проанализированы регрессивные и прогрессивные признаки в содержании, структуре и организации новой вертикали управления системой профессионально-технического образования, а также характер обусловленных ими изменений условий функционирования, динамики развития и дальнейших перспектив объектов управленческого воздействия.

Установлена сущность просчетов, ошибок и приобретенных в результате преобразований негативных тенденций в осуществлении профессиональной подготовки квалифицированных рабочих и сделан вывод о том, что они значительно тормозили дело адаптации профессионально-технического образования к новым социально-экономическим условиям жизни страны.

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, система подготовки квалифицированных рабочих, профессионально-технические учебные заведения, управления системой подготовки рабочих кадров, перестройка области образования.

Seletsky Andriy V.,
Ph.D. in History, Senior research fellow
Head of Department of scientific review and analytic information on education
V. Sukhomlinskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine

THE IMPACT OF INTEGRATION PROCESSES IN EDUCATION OF THE LATE 80'S, XX CENTURY, ON THE SYSTEM FOR SKILLED WORKERS TRAINING IN UKRAINE

The article reveals the essence of integration processes in educational environment of the country in the late 80's of the XX century.

The development, experience and attempts to combine vocational education systems with other educational units are analyzed.

The author determines consequences of integration educational effects of the second half of the 80's, XX century, on further operation and functioning of vocational education in view of current needs of transformation of Ukraine's skilled workers training industry and integration of this educational unit in the world educational environment.

It is proved that integration of vocational and public education under the auspices of the newly created Ministry of Public Education of the USSR was an attempt to involve an educational sector in a number of the Soviet Union's socio-economic reforms which under the slogans of "perestroika", "accelerating of socio-economic development", "democratization and publicity" intended to stop stagnation of the Soviet society.

It is specified that integration of various education units completed mainly with integration of bodies of management systems.

Changes in the vocational education system before and after its integration with the system

of public education are researched.

Regression and progression features in the content, structure and organization of a new vertical of vocational education management system and the nature of the resulting changes concerning operating conditions, advance dynamics and future prospects of management impact objects are analyzed.

The author denotes the essence of mistakes, errors and negative trends in implementation of skilled workers training and concludes that they significantly impeded adaptation of vocational education to the new socio-economic conditions of the country.

Key words: vocational education system, skilled workers training system, vocational schools, workers training management system, education sector rebuilding.

References

1. Materialy Plenuma Tsentralnogo Komiteta KPSS. 17-18 fevralia 1988 (Materials of the CPSU Central Committee plenary session. February 17–18, 1988). – Moscow, 1988. – 76 p.
2. Ob organizatsii i structure upravleniya narodnym obrazovaniem v strane: Postanovlenie Soveta Ministrov SSSR ot 29 apreliia 1988 (On the organization and structure of public education management in the country: Resolution of the Council of Ministers of the USSR dated 29th of April, 1988). – Moscow, 1988, 11 p.
3. Pro utvorennia soiuzno-respublikanskoho Ministerstva narodnoi osvity Ukrainskoi RSR: Ukaz Prezydii Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR vid 6 lypnia 1988 (On establishment of Union-Republican Ministry of Public Education of the Ukrainian RSR : Order of Presidium of the Supreme Soviet of the Ukrainian RSR dated 6th of July, 1988). 1 p.
4. Likarchuk I. L. Upravlinnia systemamy pidhotovky kvalifikovanykh robotnykiv v Ukraini: pedahohichny aspekt (1888-1998) : dysertatsiya (Management of skilled workers training systems in Ukraine: pedagogical aspect (1888-1998): dissertation). – Kyiv, 1999, 475 p.
5. TsDAVO Ukrainy. – F. 166. – Op. – 17. – Spr. 5.
6. TsDAVO Ukrainy. – F. 166. – Op. – 17. – Spr. 1.
7. O dopolnitelnykh pravakh rukovoditelei professionalno-tekhnicheskikh uchebnykh zavedeniy: Prikaz Goskomiteta SSSR po narodnomu obrazovaniyu ot 25 yanvaria 1989 (On the additional rights of vocational schools directors: Order of the USSR State Committee for Public Education dated 25th of January, 1989). Biulleten Gosudarstvennogo Komiteta SSSR po narodnomu obrazovaniyu, 1988, Issue 3, pp. 30–31.
8. Ukraina : Rozvytok systemy profesiino-tekhnichnoi osvity v period sotsialno-ekonomichnykh reform (Ukraine: Development of vocational education system in the period of socio-economic reforms). Dopovid Natsionalnoi Observatorii Ukrainy Yevropeiskomu Fondu Profesiinoi osvity, – Kyiv, 1997, 87 p.
9. Nychkalo N. H. Transformatsiya profesiino-tekhnichnoi osvity Ukrainy: monohrafiya (Transformation of vocational education in Ukraine: Monograph). – Kyiv, 2008, 200 p.
10. Proftekhosvita Ukrainy : XX stolittia: Entsyklopedychne vydannia (Vocational education in Ukraine: XX century: Encyclopedia). – Kyiv, 2004, 876 p.
11. Spivak V. A. Faktorno-tselevoi podkhod k organizatsii upravleniya professionalnym obrazovaniem (Factor-target approach to organization of vocational education management). – Saint Petersburg, 1992, 123 p.

Матеріали подано в авторській редакції